

Ὁ τελευταῖος, πού ἔμεινε ὀρθός, ἔπεσε κι αὐτός, ἔπεσε καὶ ξαπλώθηκε. Καὶ τοῦ φάνηκε στὸνειρό του πὼς εἶπαν μὲ στεναγμοὺς τὸνομά του, κεῖ κάτω, ἀνάμεσα σ' ἐκείνους πού τὸν εἶχαν σκοτώσει. Ἀγωνιώδικα ροχαλητὰ ἀντήχησαν ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη, ἔπειτ' ἀδυνατίσαν κ' ἐνώθησαν σιγὰ σὰ μουσική.

Ὅλα εἶταν οἱ βησιμῆνα κι ἄφωνα, ὅταν ἔν' ἀπὸ πτασμι ἔφτασε κοντινῶντας πρὸς αὐτόν.

Δώδεκα πτόματα : Ἐδῶ, οἱ ἔξι Μικεδόνες· ἐκεῖ, οἱ ἔξι Βούλγεραι . . . Θήματα ὑπερφυσικοῦ φόβου, μεθυσμένοι ἀπὸ τὴ φανταστικὴ παράδοση δὲν ξαίρανε, οὔτε αἰσιό, οὔτε κείνοι νὰ γυρίουν στὸ στρατό πεδο. Οἱ ἄντρες τῶν δυὸ περιπολιῶν μάλιστα μισοβλεπόνταν, σὰ σκιές, κ' εἶχαν σκοταθεῖ στὴν τύχη, σὰ τυφλά, σὰ σκοτεινά, χωρὶς νὰναγνωριστοῦν, χωρὶς νὰ ξαίρουν πὼς ἀγαπιῶνται, χωρὶς νὰ καταλάβουν πὼς εἶναι ἀδέρφια, ὅπως γίνεται πάντα στὸν πόλεμο . . .

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

«ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ»

(Ἀπὸ τὸ Β', τὸν ἀνέκδοτο τόμο)

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

Ποῦ καὶ πότε γνωριστήκαμε, δὲ θυμάμαι. Δὲ συνεργαστήκαμε ποτέ, πουθενά. Τονὲ διάβαζα, φοιτητῆς ἀκόμα, στὴν «Ἑβδομάδα» τοῦ Δ. Καμπούρογλου, καὶ θυμάμαι τίτλους ἀπὸ τὰ ἔργα του. Ἀ. χ. «Ἀθηναῖκαὶ νύκτες» — «Εὐρύαλος» — «Πέραν τοῦ Ἴσθμου».

Καθαρευουσιάνος, ἀπελιπτικὰ καθαρευουσιάνος. Στυλίστας ὅμως τῆς καθαρεύουσας. Ἔτσι τὸν ἔκρινα τότε, παιδί πού τονὲ διάβαζα.

Ἀργότερα γνωριστήκαμε καὶ χαιρετιόμαστε ἐγκαρδιώτατα. Εὐγενικός, καθὼς εἶναι, γιὰ ὅλους ἔχει ἕναν καλὸ λόγο κ' ἕνα σφιξιμο τοῦ χεριοῦ ἐγκαρδιώτατο. Σὲ ἀνταμώνει στὴν ὁδὸ Σταδίου καὶ σὲ πλησιάζει μὲ τέτιο τρόπο, πού θαρρεῖς πὼς ἔχει κάπιο σπουδαῖο μυστικὸ νὰ σοῦ ἀνακοινώσει. Κι ὅμως σὲ πλησιάζει γιὰ νὰ σὲ ρωτήσῃ ἀπλοῦστατα . . . γιὰ τὴν ὑγεία σου.

Ὁ Σουρῆς ἔγραψε κάποτε γι' αὐτὸν τὸ ἀκόλουθο χαρακτηριστικώτατο δίστιχο :

Ὁ Παγανέλης — λείψανο
τῆς σμίλης τοῦ Φειδίου,

πού βρῖσκεται στὰ σύγνεφα
καὶ στὴν ὁδὸν Σταδίου.

Γιὰτὶ ἡ σκέψη του — ἡ φιλολογικὴ, ἐννοῶ — πάντα στὰ σύγνεφα περιπλανάται καὶ τὸ χορμί του πάντα στὴν ὁδὸν Σταδίου περιφέρεται μὲ ρυθμὸ, μὲ ἀρμονία, μὲ καλονικότητα — ἴδιο καλοῦπι ἀναλλοίωτο, χρόνια καὶ χρόνια τώρα.

Τὶς προσάλλες εἶχα πάει στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη νὰ ρωτήσω τὸ Μάργαρη γιὰ κάπια βιβλία πού χρειάζομουν. Δὲν τονὲ βρῆκα στὸ γραφεῖο του. Μοῦ εἶπαν πὼς τονὲ ζήτησε ὁ διευθυντῆς καὶ βρῖσκεται ἀπὸ ὦρα στὸ γραφεῖο του.

— Ποιὸς εἶναι τώρα διευθυντῆς; ρώτησα.

— Ὁ κ. Παγονέλης!

— Ὁ Σπύρος ὁ Παγανέλης :

— Βεβαιότατα!

— Τότε νὰ πάω νὰ τονὲ συχαρῶ.

Καὶ τράβηξα στὸ γραφεῖο του. Στεκότανε ὀλόρθος μπρὸς στὸ τραπέζι του καὶ μιλοῦσε μὲ τὸ Μάργαρη. Σὰ μὲ εἶδε, ἤρθε μὲ ὀρμὴ καταπάνω μου. Μοῦσφιξε τὸ χέρι, μ' ἔπιασε δυνατὰ ἀπὸ τὸ μπράτσο — ἀκόμα μὲ πονεῖ — καὶ μὲ ρώτησε γιὰ τὴν ὑγεία μου.

Τονὲ συχάρηκα γιὰ τὸ διορισμό του. τοῦ εἶπα πόσο τιμᾶει τὴν ὑπηρεσία ὁ διορισμός του, κι ἄλλα πολλὰ — ὅλα ἀληθινὰ, χωρὶς ἄνοστα κοπλιμέντα.

Κατασυγκινημένος μὲ συνόδεψε, πάντα σφιγγοντας τὸ μπράτσο μου, ἴσαμε τὴν πόρτα τοῦ γραφείου του σὰν ἔφυγα.

Ἔστερ' ἀπὸ μερικὲς μέρες μὲ ἀντάμωσε. ἕνα δειλινό, στὴν πλατεία τῆς Ὀμονοίας.

Μὲ ζύγωσε καὶ μὲ ρώτησε μ' ἐνδιαφέρο.

— Ποῦ ἔχεις τὸ γραφεῖο σου ;

— Μὰ δὲν ἔχω γραφεῖο γιὰ τὴν ὦρα...

— Τελοςπάντων, κάπου θὰ πηγαίνεις, ἀπὸ κάπου θὰ περνᾷς συχνά, κάπου θὰ μπορεῖ νὰ σὲ ζητήσῃ κανεὶς ! ξακολούθησε μ' ἐπιμονή.

— Μό, ξαίρω κ' ἐγώ !...

— Τελοςπάντων, ὀρισέ μου ἕνα μέρος.. εἶναι ἀνάγκη...

— Κάποτε περνῶ ἀπὸ τὸ «Ἀθηναϊκὸ βι-

βλιοπωλείο», εκεί άντικρύ στο Χρηματιστή-
ριο...

— Καλά !... Καλά !... Εύχαριστώ !...

Τί να με ήθελε ;... Ήσπαζα τὸ κεφάλι μου
γιὰ ὄρα. Βέβαια, κάπιο βιβλίο του θὰ θέλει
να μὸυ στείλει.

Τὴν ἄλλη μέρα, βράδι βράδι, πέρασα ἀπὸ
τὸ « Ἀθηναϊκὸ βιβλιοπωλείο ».

— Πέρασε ὁ κύριος Παγανέλης, μὸυ εἶ-
πανε, κι ἄφισε τὴν κάρτα του γιὰ σᾶς...

Ήθελε νὰ μάθει πὸυ συγνάζω γιὰ νὰ
μὸυ ἀνταποδώσει τὴ βίβλιτα πὸυ τοῦταμα στὸ
γραφεῖό του !

Πάντα τυπικὸς καὶ σ' ὄλα τυπικὸς — κι
ὡς ἄνθρωπος κοινωνικὸς καὶ ὡς συγγραφέας.
Μπροστὰ ἀπ' ὄλα, οἱ τύποι.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΥΜΑΤΑ ΨΥΧΗΣ

Ὡ ἐσεῖς κυπαρισσόκηχοι γιολοί,
Πὸυ μὲ δεχόσαστε τὰ βράδια
Συννεφιασμένο σκοτεινὸ,
Καὶ μὲ τ' ἀνάλαφρά σας χάρδια,
Μὸυ ἐτραγουδοῦσατε βαθεῖά,
Μὲς στὴν ψυχὴ μου τὴ θλιμμένη
Κάτι, μὲ τὰ θολὰ σας τὰ νερά,
Σφιχτά, σὰ λούφαρο μὲ δένει.

ΚΥΡΟΣ ΛΑΝΕΖΗΣ

ΚΑΤΩ ΑΠὸ ΜΙΑ ΠΕΤΡΑ

ΜΙΑ ΚΑΡΔΙΑ

Πήγχε ὁ τέταρτος τόμος τῶν « Ἀθλίων » μεταφρασμένος ἀπὸ
τὸν ποιητὴ Μ. Αὐγέρη. Ἡ ἐπιτυχία καὶ ἡ λογοτεχνικὴ
σημασία τῆς καινούριας μετάφρασης φαίνεται ἀπὸ ἓνα
κεφάλαιο τοῦ βιβλίου πὸυ ὄλοι τὸ διαβάσαμε, σὰν εἶ-
μιστε παιδιὰ γιὰ... νὰ μὴ τὸ νιώσουμε, τὸ περίφημο
κεφάλαιο « Καρδία ὑπὸ πέτρα ». Διαβάστε μερικὰ κομ-
μάτια του ἀπὸ τὴν καινούρια μετάφραση :

Τί νκι ἔρωτας ; ὄλος ὁ κόσμος μζζεμένος, σ' ἓνα
ἔν καὶ μόνο, ἔνκ ὄν καὶ μόνο ἀπλωμένο σ' ὄλο τὸν
κόσμο καὶ ὡς τὸ Θεὸ ἀκόμκ· νὰ ὁ ἔρωτας !

Ἐρωτας, τῶν ἀγγέλων τὸ « Χαῖρε » πρὸς τὰστέρα.

Πόσο θλιμμένη εἶν' ἡ ψυχὴ, ὅταν εἶναι θλιμμένη
ἀπὸ τὸν ἔρωτα ! Τί κενὸ μέσα μας, ὅταν λείπη τὸ
ἔν πὸυ αὐτὸ μόνο του γεμίζει τὸν κόσμο ! Ὡ ! πόσο
εἶναι ἀλήθεικ πὸς τ' ἀγκνημένο πλάσμα γίνεται ὁ

Θεὸς μας. Θὰ ζήλευε ὁ Θεὸς γι' αὐτὸ χωρὶς ἀμφι-
βολία, ἂν δὲν εἶχε πλάσει τὴ δημιουργία γιὰ τὴν
ψυχὴ καὶ τὴν ψυχὴ γιὰ τὸν ἔρωτα, αὐτὸς τῶν ὄλων
ὁ Πατέρας.

Μερικὲς σκέψεις εἶναι προσευχὲς. Εἶναι στιγμὲς.
πὸυ ὄποικ στάση κι ἂν κρατῆ τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ εἶναι
γονατισμένη.

Οἱ χωρισμένοι ἔραστοί, γιὰ τ' ἀγκνημένο πρό-
σωπο πὸυ τοῦς λείπει ξεγαλιόνται μὲ χίλια χιμι-
ρικὰ πράγματα, πὸυ ἔχουν ἔμω; τὴν πραγματικό-
τητά τους. Τοῦς ἐμποδίζουν νὰ βλέπουνται, δὲν μπο-
ροῦν ν' ἀλληλογορασθοῦν· ἀλλὰ βρίσκουν χίλια μέσα
μυστικῆς ἀνταποκρίσεως. Στέλλουν ὁ ἓνκ στὸν ἄλ-
λον τὸ κελάδημα τῶν πουλιῶν, τὸ ἄρωμα τῶν λου-
λουδιῶν, τὸ γέλιο τῶν παιδιῶν, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου,
τὸ στεναγμὸ τοῦ ἀνέμου, τις ἀκτίνες τῶν ἀστρων, ὄλη
τὴ δημιουργία. Κκι γιὰτὶ ὄχι ; Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ
Θεοῦ ἔγιναν γιὰ νὰ ὑπηρετοῦν τὸν ἔρωτα Ὁ ἔρωτας
εἶναι παντοδύναμος καὶ γεμίζει τὴ φύση ὄλόκληρη
μὲ τὰ μνημητά του

Ὡ ἀνοιξή, εἶσαι ἓνα ἔρωτικὸ γράμμα πὸυ γράφω
σ' ἐκείνη.

Ὁ Θεὸς δὲν μπορεῖ νὰ προσθέσῃ τίποτε στὴν εὐ-
τυχία αὐτῶν πὸυ ἀγκηπιόνται· μπορεῖ μόνο νὰ δώσῃ
στὸν ἔρωτά τους δικαίεικ χωρὶς τέλος. Ὅστερα ἀπὸ
μικὴ ζωὴ ὄλη ἔρωτα, μὴ κλωνότης ὄλη ἔρωτα· εἶναι
τὸ μόνο μεγάλομκ πὸυ μπορεῖ ἀληθινὰ νὰ δώσῃ·
ἀλλὰ νὰ μεγκλώσῃ σ' ὄλη τῆς τὴν ἔνταση τὴν ἀλά-
λητη εὐτυχία πὸυ ὁ ἔρωτας δίνει στὴ ψυχὴ εὐθύς
ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦτο, αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο καὶ στὸ
Θεὸ τὸν ἴδιο. Ὁ Θεὸς εἶναι τὸ πλήρωμα τοῦ οὐρα-
νοῦ· ὁ ἔρωτας εἶναι τὸ πλήρωμα τοῦ ἀνθρώπου.

Βλέπεις ἔνκ ἀστέρι, γιὰ δύο λόγους, γιὰτὶ εἶναι
φωτεινὸ καὶ γιὰτὶ εἶναι μυστήριο. Ἄλλὰ ἔχεις κοντὰ
σου πὸυ γλυκερὰ ἀκτινοβολία καὶ πὸυ μεγάλο μυστή-
ριο, τὴ γυναίκα.

Ὅλοι, ὄποιοι κι ἂν εἶμαστε, ἔχομε τὰ ὄντα πὸυ
εἶναι ἡ πνοὴ μας. Ἄν μὲς λείψουν, μὲς λείπει ὁ
ἀέρας, πνιγόμεσστε Χωρὶς αὐτά, ὁ θάνατος. Ἄλλὰ
εἶναι τρομερὸ νὰ πεθίνη; κνεῖς ἀπὸ ἔλλειψη ἀγάπης.
Εἶναι ἡ ἀσφυξία τῆς ψυχῆς !

Ὅταν ὁ ἔρωτας συγχωνεύει δύο ὄντα σὲ μὴν ἐνό-
τητα ἀγγελικὴ καὶ ἱερή, τὰ ὄντα αὐτὰ βρῆκαν τὸ μυσ-
τικὸ τῆς ζωῆς· εἶναι τὰ δύο ἄκρα τῆς ἴδιας μοίρας·
εἶναι τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἴδιου πνεύματος. Ἄγκηπτες,
πετᾶτε !

Τὴν ἡμέρα πὸυ μὴ γυναίκα περνᾷ μπροστὰ σου
κι ἀφήνει φῶς στὸ πέρασμα τῆς, εἶσαι χαμένος, ἀγα-
πᾷ. Ἐνα μόνο σοῦ μένει νὰ κάμης, νὰ τὴ σκέπτε-